

LANDELIJK CENTRUM
COMMISSIES TOEZICHT
ARRESTANTENZORG

JAARVERSLAG 2018

Inhoudsopgave

Hoofdstuk I	Over het landelijk centrum	3
Hoofdstuk II	Overleggen	4
	1. Het voorzittersoverleg	4
	2. De landelijke conferentie CTA	5
	3. De landelijk portefeuillehouder arrestantentaken	6
	4. Het NPM: National Preventive Mechanism	7
	5. De Inspectie van Veiligheid en Justitie	8

Vastgesteld op 9 mei 2019

Sinds 2001 is in regelgeving vastgelegd dat er onafhankelijke commissies zijn die toezicht houden op de arrestantenzorg zoals deze door de politie wordt verleend, de Commissies van Toezicht Arrestantenzorg (CTA's). De komst van één nationale politie, vastgelegd in de Politiewet 2012, was aanleiding om een landelijk centrum voor de CTA's in te richten bestaande uit maximaal vier roulerende leden en een secretaris, hierna te noemen het LC. Dit is vastgelegd in de door de toenmalige Minister van Veiligheid en Justitie vastgestelde Regeling toezicht arrestantenzorg politie (Rtap). In artikel 6 Rtap is over het LC bepaald dat dit ten behoeve van de commissies handreikingen ontwikkelt met betrekking tot de kwaliteit en frequentie van het toezicht op de arrestantenzorg. Het LC rapporteert jaarlijks aan de korpschef over zijn activiteiten en bevindingen op het terrein van het toezicht op de arrestantenzorg.

De taken, de positie en de op te leveren producten van het LC zijn in 2013 nader uitgewerkt in het Startdocument Landelijk Centrum CTA, vastgesteld in juni 2013. In 2017 is dit document geëvalueerd, hetgeen heeft geleid tot de vaststelling van het document "Het Landelijk Centrum CTA 2017-2020". In dit laatste document is ten eerste teruggekeken op de eerste vier jaar LC en geconcludeerd dat de in 2013 gestelde doelen in 2017 in grote lijnen waren behaald. Vervolgens is bekeken wat de doelstellingen konden zijn voor de jaren 2017-2020.

Om de door het LC verworven positie te handhaven van volwaardige gesprekspartner, voor de CTA's, voor de landelijk portefeuillehouder arrestantentaken en de expertgroep arrestantentaken, als ook voor externe partners als het Ministerie van Justitie en Veiligheid en andere toezichthouders, moet er blijvend geïnvesteerd worden in de interne en externe relaties. Die investering houdt onder meer in dat het LC alert moet zijn op ontwikkelingen in de arrestantenzorg en in de wereld van toezichthouders.

In het kader van haar taak om de kwaliteit van het toezicht op arrestantenzorg te borgen, tracht het LC zorg te dragen voor het voorzien in randvoorwaarden die de CTA's nodig hebben om goed en gedegen toezicht te houden. Zo worden ten eerste blijvend met regelmaat landelijke bijeenkomsten georganiseerd, zowel met alleen voorzitters en secretarissen van de CTA's, als met alle commissieleden en bij de arrestantenzorg betrokken politieambtenaren. Daarmee wordt het delen van kennis en ervaring bevorderd. In de tweede plaats wordt in 2018-2019 hard gewerkt aan een database waarin de bevindingen van de CTA's worden opgenomen, waardoor ook een landelijk beeld ontstaat.

Bezetting van het LC vond vanaf 2018 plaats op basis van werving binnen de voorzitters van de CTA's. In 2018 was het LC bemenst door voorzitter de heer mr. M.J. Smit (voorzitter CTA Rotterdam), en leden de heren drs. C.A.M. de Mey, (voorzitter CTA Noord-Holland), drs. G.S. Janssen (voorzitter CTA Oost-Brabant) en mr. J.F.M. Wasser (voorzitter CTA Midden-Nederland). Het ambtelijk secretariaat wordt gevormd door mevrouw mr. W.M. Verhoeven-Beckers en mevrouw L. Pavijs LLB. Het LC vergaderde in 2018 zes maal.

In dit hoofdstuk wordt besproken welke onderwerpen in de diverse overleggen aandacht hebben gehad.

1. Het voorzittersoverleg

Op 17 april 2018 en 11 oktober 2018 hebben onder leiding van de voorzitter van het LC vergaderingen plaatsgevonden met alle voorzitters en secretarissen van de tien regionale CTA's. Deze vergaderingen worden ten eerste aangegrepen om kennis en ervaring te delen en voorts waar nodig voor het vaststellen van landelijk ontwikkelde producten en het maken van overige afspraken, telkens ter bevordering van de kwaliteit en uniformiteit van het toezicht op de arrestantenzorg.

Op 17 april 2018 zijn de volgende onderwerpen besproken.

In 2018 vond er een aanbesteding plaats voor een nieuwe leverancier van de voeding voor de arrestanten. Omdat ingeslotenen, en mede naar aanleiding daarvan ook de CTA's veel kritiek hadden op de voeding zoals die tot op dat moment werd verstrekt (met name de broodmaaltijden waren van onvoldoende kwaliteit), is het LC bij die aanbesteding betrokken, in die zin dat mee werd gedaan aan het testen van de aangeboden maaltijden. De aanbesteding leidde tot een nieuwe leverancier die betere maaltijden blijkt te verstrekken. In 2017 deed de Nationale ombudsman (Nom) onderzoek naar de verblijfsduur in cellen in gerechtsgebouwen. Hij concludeerde dat deze vaak langer was dan de omstandigheden in deze cellen toelaten. De Nom constateerde dat uitbreiding van de voorzieningen in de gerechtsgebouwen, waardoor een langer verblijf niet langer onwenselijk is, geen haalbare optie was. Slechts kleine aanpassingen, zoals het aanbieden van lectuur of het plaatsen van krijtborden op de binnenzijde van de deur, zouden realiseerbaar zijn. Dat betekende dat gestreefd moet worden naar een verkorting van de verblijfsduur. De Nom noemde diverse oplossingsrichtingen waarin verbeteringen mogelijk zijn. Hij achtte het een gezamenlijke verantwoordelijkheid van de betrokken ketenpartners om deze te realiseren. De politie heeft geen invloed op de verblijfsduur, hetgeen ook de taak van het CTA op dit onderwerp beperkt. Desondanks proberen de CTA's hun invloed aan te wenden om de andere ketenpartners, rechterlijke macht, OM en DV&O te bewegen om deze problematiek op te lossen. Dat is in 2018 met name gebeurd door hierover in gesprek te gaan met de diverse gerechtsbesturen. Daarnaast is hiervoor aandacht gevraagd van de korpschef en is er nog contact geweest met de Nom. De CTA's zullen de ontwikkelingen op dit onderwerp blijven volgen.

Het secretariaat LC heeft in nauw overleg met de secretarissen een database laten ontwikkelen waarin de resultaten van iedere inspectie verwerkt kunnen worden. Dat leidt tot cijfermatig inzicht in de staat van de arrestantenzorg en in de uitvoering van de inspecties door de CTA's en kan ondersteunen bij het opstellen van het jaarverslag. De secretarissen van Limburg, Oost-Nederland en Den Haag hebben bij wijze van pilot de database gebruikt in 2017, naar tevredenheid van deze CTA's. De voorzitters spraken af dat vanaf 2018 de database door alle CTA's gebruikt wordt, zodat vergelijkbaar cijfermateriaal ontstaat. Voorjaar 2019 bleken alle CTA's dit daadwerkelijk te hebben gedaan, hetgeen bijzonder waardevolle informatie oplevert over de bevindingen het afgelopen jaar. De analyse daarvan is op het moment van totstandkoming van dit jaarverslag nog niet afgerond. Het LC zal daarover separaat rapporteren aan de landelijk portefeuillehouder.

Met ingang van 1 maart 2017 is het Wetboek van Strafvordering gewijzigd, in die zin dat de duur dat een persoon mag worden opgehouden voor verhoor voorafgaand aan een invezekeringstelling is verlengd van 6 naar 9 uur. De vraag is of dit iets betekend heeft voor het verblijf in met name ophoudkamers. In 2018 is niet gebleken van gevolgen c.q. problemen voor de arrestantenzorg.

Gesproken is over de eventuele rol van een CTA wanneer deze door de politie wordt gevraagd om mee te denken over toekomstige ontwikkelingen, bijvoorbeeld bij de bouw of verbouw van cellen. Tot dan toe werd het standpunt gehuldigd dat een toezichthouder niet op voorhand over een onderwerp zou moeten adviseren, omdat hij dan niet meer volledig vrij is in het toezicht achteraf. Toch blijken er wel voorbeelden te zijn in de praktijk waaruit blijkt dat enig meedenken door de CTA wenselijk zou zijn geweest, met name als het gaat om niet meer aan te passen zaken in huisvesting. Daarom is afgesproken dat de CTA's dergelijke verzoeken van de politie telkens op hun eigen merites zullen beoordelen. Indien dat daadwerkelijk toegevoegde waarde heeft, kan de CTA de politie aandachtspunten meegeven voor toekomstige wijzigingen in de arrestantenzorg, echter niet als adviesorgaan en met volledig behoud van haar controlerende taak. De CTA's horen met de nodige terughoudendheid en behoedzaamheid met die mogelijkheid om te gaan.

Op 11 oktober zijn de volgende onderwerpen besproken.

Op 17 mei 2018 publiceerde de Minister van Justitie en Veiligheid een voorstel tot wijziging van de Ambtsinstructie voor de politie, de Koninklijke Marechaussee en andere opsporingsambtenaren, betreffende de wijziging en invoering van voorschriften omtrent het gebruik van geweldmiddelen en vrijheidsbepenkende middelen en bood daarmee een ieder de gelegenheid om daarop een reactie te geven. Bij brief van 10 juli 2018 heeft het LC namens de CTA's van die gelegenheid gebruik gemaakt. Het LC heeft waardering uitgesproken voor de introductie van hulpmiddelen, zoals een gecapitonneerde helm, polsbanden en dergelijke, die toegepast kunnen worden indien dit noodzakelijk is om gevaar voor een ernstige verstoring van de orde en veiligheid in de cel of het cellencomplex of gevaar voor de veiligheid van de ingeslotene, van de ambtenaar of van derden, af te wenden. Het LC heeft haar zorgen geuit over de voorgestelde wijziging van artikel 31 van de Ambtsinstructie, waarin voorwaarden zijn gesteld aan camera-observatie. Het voorstel zou de strenge voorwaarden van dat artikel slechts van toepassing verklaren op cellen, terwijl dit thans ook van toepassing kan worden geacht op ophoudkamers. Dat zou camera-observatie in ophoudkamers zonder voorwaarden mogelijk maken. Het LC heeft gepleit voor terughoudendheid ten aanzien van permanente observatie zonder enige nadere voorwaarden.

Zoals iedere vergadering van de voorzitters is gesproken over het overleg tussen het LC en de portefeuillehouder, alsmede over de stand van zaken in het NPM-overleg. Daarop wordt in paragraaf 3 respectievelijk paragraaf 4 teruggekomen.

Voorts werd gesproken over de analyse door het LC van de jaarverslagen van de CTA's over 2017, die geleid hebben tot een brief aan de korpschef, waarover meer in paragraaf 3.

Tot slot zijn in oktober het inspectieverslag en de aandachtspunten voor 2019 vastgesteld.

2. De landelijke conferentie CTA

Op 16 november 2018 vond een landelijke conferentie plaats in Amersfoort. Alle leden van de CTA's waren daarvoor uitgenodigd. Ook gasten vanuit de politie, in het bijzonder hoofden arrestantenzorg, waren welkom. Kees Oosterwijk, psychiater en geneesheer-directeur van Stichting Yulius, zorgverlener in de omgeving Dordrecht – Rotterdam – Gorinchem voor mensen met psychiatrische problemen, hield een inleiding. Hij vertelde over beeldvorming rond psychiatrie en psychiatrische patiënten en over veel voorkomende psychiatrische stoornissen. Vervolgens stond een tweetal workshops op het programma: een workshop gegeven door voorzitters Smit en Matze waarin de kennis van arrestantenzorg van de aanwezigen werd getest en een workshop gegeven door Koen Geijssen. De heer Geijssen promoveerde in 2018 op een onderzoek: "Persons at risk during interrogations in police custody". Hij vertelde over kwetsbare verdachten. Wie zijn dat, hoe vaak heeft de politie daarmee te maken en wat betekent dit voor verhoor en verblijf in een cel?

3. De landelijk portefeuillehouder arrestantentaken

Ieder half jaar vindt overleg plaats tussen het LC en de landelijk portefeuillehouder arrestantenzorg, de heer H. Wierda, namens de korpsleiding. Gesprekken vonden plaats op 3 maart en 4 september 2018.

Onder meer de volgende onderwerpen zijn daarbij besproken:

- Het eerder reeds genoemde en besproken rapport van de Nationale ombudsman over de verblijfsduur in cellen in gerechtsgebouwen.
- Een pilot betreffende de eventuele overdracht van thans door de politie verzorgd vervoer van ingeslotenen aan de Dienst Vervoer & Ondersteuning. De pilot is in 2018 afgerond maar welke gevolgen deze zal hebben is op dit moment nog niet bekend.
- Aanbestedingen op het gebied van voeding (afgerond) en medische zorg (nog lopende).
- Huisvesting: over de vraag naar mogelijk gebruik van een Penitentiaire Inrichting voor politiecellen, over de problematiek rond ophoudkamers en het gebrek aan een daarop toegesneden reglement, waar de zorg voor arrestanten vaak minder goed geregeld is dan in de cellencomplexen, en over cameratoezicht.

Bijzondere aandacht verdient hetgeen besproken is over de jaarverslagen van de CTA's over 2017. Het LC maakt jaarlijkse een globale analyse van de jaarverslagen van de tien CTA's. Hoewel zich dat noodgedwongen beperkt tot de hoofdlijnen kunnen daar toch conclusies uit worden getrokken. De eerste conclusie is dat de CTA's over het algemeen positief zijn over de Nederlandse arrestantenzorg. De huisvesting is over het algemeen naar behoren en dat geldt ook voor de verzorging en de bejegening van arrestanten in het algemeen. De tweede conclusie is echter dat er drie onderwerpen te benoemen zijn ten aanzien waarvan in meerdere eenheden aanbevelingen zijn gedaan en dat bovendien al tenminste twee jaar. In haar brief aan de korpschef d.d. 12 september 2018, waarin het LC hem de jaarverslagen aanbood, heeft het LC hier bijzondere aandacht voor gevraagd. Het ging daarbij om de volgende punten.

1. Veiligheid/BHV

Dit is in alle eenheden als aanbeveling genoemd, in veel gevallen herhaald. De kennis van en geoefendheid in bedrijfshulpverlening blijkt voor verbetering vatbaar. Het periodiek houden van ontruimingsoefeningen vindt op veel locaties onvoldoende plaats. Daarnaast wordt de evaluatie van oefeningen niet altijd voldoende gedeeld, zodat de medewerkers die er niet bij aanwezig waren onvoldoende op de hoogte zijn van eventueel geconstateerde verbeterpunten. Dit onderwerp is met name onvoldoende geborgd in de ophoudkamers van de eenheden. Dergelijke oefeningen zijn essentieel voor een basaal verantwoorde zorg voor ingeslotenen. Het valt wel op dat verbetering op dit onderwerp zichtbaar is, wanneer er actieve eenheidsbrede coördinatie op BHV plaatsvindt.

2. Medische verzorging

De medische verzorging van arrestanten voldoet nog niet op alle fronten aan de eisen. Het ontbreekt niet aan feitelijke zorg door een arts, wanneer er aanwijzingen zijn dat dit noodzakelijk is c.q. wanneer regelgeving inschakeling van de arts vereist. Echter de praktijk rond het bewaren en verstrekken van medicijnen is nog niet overal op orde. Het komt bijvoorbeeld voor dat arrestantenverzorgers meer doen in medicijn-verstrekking dan feitelijk toegestaan. Zij zijn (uiteraard) niet BIG-geregistreerd, maar verrichten op dit gebied handelingen waartoe zij niet bevoegd zijn, hetgeen risico's (van uiteenlopende aard) kent voor zowel arrestanten als arrestantenverzorgers. In sommige eenheden is dit inmiddels goed geregeld. Het is in ieder geval een punt dat meegenomen zou kunnen worden in de aanbesteding medische zorg. Daarnaast komt het voor dat de inhoud van EHBO-koffers of medicijnvoorraad niet volledig en/of over de datum is, of medicijnkasten niet afgesloten zijn.

3. Logging/registratie

Het is de bedoeling dat de arrestantenverzorger in BVH alles vastleggen wat er rond een arrestant gebeurt. Het gaat in ieder geval om zaken als luchten, douchen, verstrekking van drank en voedsel, medische zaken, contacten met advocaat, reclassering enzovoorts. In praktijk blijkt dit niet altijd volledig te gebeuren, zo blijkt soms uit gesprekken met arrestanten. Die vertellen dan over gebeurtenissen die vervolgens niet in het systeem terug blijken te vinden.

Een ander aspect betreft de administratieve afwikkeling van ingenomen goederen (fouillering). Ook die blijkt niet altijd voldoende zorgvuldig. Een goede registratie van in de fouillering aangetroffen goederen en een adequate opslag daarvan bieden allereerst een waarborg aan de ingeslotene, maar zijn daarnaast ook in het belang van de arrestantenverzorger, nu dit de verzorger kan beschermen tegen eventuele ongefundeerde aantijgingen.

Het is aan de korpschef om de jaarverslagen van de tien CTA's aan te bieden aan de Minister van Justitie en Veiligheid en daarbij aan te geven of en zo ja welke maatregelen getroffen zijn of worden ten aanzien van de aanbevelingen. In 2018 was dit nog niet gebeurd. Los van deze formele lijn blijven deze onderwerpen uiteraard geagendeerd op het overleg tussen de heer Wierda en het LC.

4. Het NPM: National Preventive Mechanism

In 2018 zijn er twee bijeenkomsten geweest van het NPM, op 12 april 2018 en 23 oktober 2018. Naast vertegenwoordigers van de Inspectie Justitie en Veiligheid, de IGJ, de Klankbordgroep van de Commissies van Toezicht Penitentiaire Inrichtingen en het LC CTA, waren op 12 april 2018 eveneens aanwezig vertegenwoordigers van het College voor de Rechten van de Mens en de Commissie van Toezicht Koninklijke Marechaussee. Op 23 oktober 2018 waren met uitzondering van een vertegenwoordiger van het College voor de Rechten van de Mens de overige vertegenwoordigers eveneens aanwezig.

Als uitvloeisel van hetgeen in de vergadering van het NPM d.d. 21 december 2017 was besproken, was de rode draad bij beide bijeenkomsten hoe de kwaliteit van (de bijeenkomsten van) het NPM kon worden verbeterd en het NPM een breder draagvlak zou kunnen krijgen.

Op 12 april 2018 is met name gesproken over de organisaties die deel zouden moeten uitmaken van het NPM. Hiertoe behoren in ieder geval eveneens de Nationale Ombudsman en de Raad voor de Strafrechttoepassing en Jeugdbescherming. Voorts is besproken onder welke mogelijke condities/voorwaarden deze organisaties wederom bij het overleg in het NPM betrokken zouden kunnen worden. Hierbij spitste de discussie zich met name toe op de vraag of er voor het NPM een wettelijke basis zou moeten komen, hoe het onafhankelijk voorzitterschap in de toekomst vorm zou kunnen worden gegeven en welke organisatie eventueel dit voorzitterschap op zich zou kunnen nemen.

Aansluitend op het in december 2017 ingezette initiatief van het LC hebben mr. Marcel Smit, huidig voorzitter van het LC, en mr. Jan Paul Matze, voormalig voorzitter van het LC, op 18 april 2018 een overleg gehad met de Nationale ombudsman, mr. Van Zutphen. Het betrof een open gesprek, waarin de Nationale ombudsman kenbaar maakte op zich bereid te zijn met het huidig NPM rond de tafel te gaan zitten om te bespreken of en zo ja onder welke voorwaarden de Nationale ombudsman wederom deel zou kunnen gaan uitmaken van het NPM.

Een soortgelijk gesprek heeft op 4 december 2018 door de genoemde heren Smit en Matze plaatsgevonden bij de RSJ in het gebouw van de Hoge Raad der Nederlanden met mevrouw mr. F. Leeflang, de op dat moment nieuwe voorzitter van de RSJ. Ook in dit gesprek is

openlijk van gedachten gewisseld over de mogelijke deelname van de RSJ in de toekomst aan de bijeenkomsten van de NPM. Dit heeft erin geresulteerd dat ook mr. Leeftang heeft aangegeven bereid te zijn met het NPM in 2019 rond de tafel te willen gaan.

Wat betreft het LC zal in 2019 de gewenste duidelijkheid verkregen moeten worden omtrent de organisaties die participeren in het NPM en de door het NPM in de toekomst te volgen koers. Uitgangspunt van het LC hierbij is dat de bijeenkomsten een nuttige en zinvolle bijdrage leveren aan de in de verdragen verankerde rol van het NPM.

Verder is tijdens de bijeenkomsten gesproken over relevante onderwerpen waarbij de onderscheidenlijke organisaties betrokken waren. Zo is vanuit het LC onder meer het rapport van de Nationale ombudsman over de verblijfsduur in gerechtsgebouwen besproken.

Afrondend zij hier opgemerkt dat 2019 wat betreft het LC bepalend wordt voor de vraag of het NPM al dan niet een volwaardig orgaan kan worden met deelname hierin van de Nationale ombudsman en de RSJ.

5. De Inspectie van Justitie en Veiligheid (I J en V)

De I J en V heeft in 2014 en 2015 vanuit haar verantwoordelijkheid voor het toezicht op de totale politieorganisatie onderzoek gedaan naar de door de politie uitgevoerde arrestantenzorg binnen alle eenheden, samen met de Inspectie voor de Gezondheidszorg en de Inspectie Jeugdzorg. Per eenheid werden deelrapportages geschreven en er volgde een eindrapportage over de gehele politieorganisatie. Deze laatste is 26 januari 2016 uitgebracht. Vervolgens werd afgesproken dat de CTA's de daarop volgende periode zouden monitoren in hoeverre de aanbevelingen van de Inspecties werden opgevolgd door de politie. Begin 2018 zijn de verslagen van de CTA's en het LC CTA aangaande de mate waarin de politie de aanbevelingen van de Inspecties uit 2016 hebben opgevolgd, aangeboden aan de Inspecties. Daarmee werd dit onderwerp voor de CTA's afgesloten. De politie heeft in september 2018 zelf aan de Inspecties gerapporteerd over de uiteindelijke opvolging van de aanbevelingen.